

Tako piše mnogoletni naročnik Slov. gospodarja: Denarnica se mi je posušila, toda če bi se mi tudi roka posušila, zvest bom ostal: jemu listu Slov. gospodarju!

poveduje mehiška komunistična vlada. Dovoljen je po en duhovnik na 50.000 do 100.000 ljudi. Kako bi mogel en sam duhovnik zadostiti takšnemu številu vernikov?! Zato pa se ljudstvo obrača s prošnjami na vlado, naj mu dovoli več duhovnikov. Tako je v mestu Cindod Camargo prišla ženska deputacija k zastopniku državne oblasti ter ga prosila, naj dovoli več duhovnikom izvrševanje dušnega pastirstva, ker en duhovnik ne zadostuje za vso pokrajino. Kakšen odgovor so dobile te vrle krščanske žene? Komunistični divjak, ki predstavlja mehiško državno oblast, je zapovedal, da nastopi vojaštvo ter strelja na te hrabre žene. Tri žene so bile na mestu mrtve, večje število je bilo ranjenih, 20 so jih zaprli. Zanimiv je bil prizor, ki se je odigral na meji države Teksas (v Zedinjenih državah Severne Amerike). Tam so imeli o priliki neke javne svečanosti sv. mašo pod milim nebom. Oltar je bil postavljen na meji, kjer so pred 350 leti stopili frančiškanski misijonarji na ozemlje Mehike. Tako je bilo omogočeno, da so mehiški katoličani z druge strani državne meje prisostvovali sv. maši. Nepregledne vrste so prišle, ljudje so poklekali ter so se z največjo

pobožnostjo udeležili sv. maše. Amerikanci iz Teksasa so se čudili izredni pobožnosti mehiškega ljudstva, kateremu boljše mehiška državna oblast n dovoljuje, da bi javno molilo svojega Boga.

Verski pokret na Uralu. Varšavski ruski list »Meč« poroča v 48. številki 1936 to-le: »Komsomolska Pravda« piše v eni zadnjih števil: »V sverdlovski oblasti (Jekaterinburg) so se verniki in duhovniki obr. ili ra vodstvo stranke z zahtevo, da bi prenehala brezbožniška propaganda. Značilno je, da se je ta zahteva stavila v kraju, kjer glavno množico ljudstva sestavljajo delavci. Kaže se, da na Uralu versko življenje sploh ni ugasnilo. Ob cerkvenih praznikih se ne dela in se obhajajo zelo slovesno. V delavskih vaseh se sklicujejo shodi za popravo cerkva. Otroci ne hodijo le v cerkev, marveč prejemajo i zakramente, pri čemer tudi učitelji niso izključeni. Učitelji se drže nevtralnno, a duhovniki imajo med ljudstvom veliko avtoriteto. List poroča, da je bil enkrat primer, da je duhovnik naravnost prepovedal učenje protiverske pesmi. — Vpliv cerkve se ne kaže le pri učencih, marveč tudi pri članih Komsomola (komunistične mladinske organizacije). Dopisnik poroča, da tudi ljudstvo hodi v cerkev, daje otroke krstiti in se cerkveno poroča.« Seveda se »Komsomolska Pravda« obrača na merodajne kroge, da temu narede konec. Kakor je iz poročila razvidno, pa versko življenje v Rusiji še vendar ni povsodi zamrlo.

Zepne svetilke

izdeluje edino domača tvornica

IVAN PASPA I SINOVI
Zagreb, Koluraška 69

teri se je vsled padca na tračnice hudo poškodoval na glavi.

S prebito lobanjo in s poškodbami po vsem telesu je bil prepeljan v celisko bolnišnico Stanko Vajs, 35 letni fotograf iz Trbovelj. Omenjenega je na postaji Laško sunila lokomotiva s tako silo, da se je življenjsko nevarno poškodoval.

Dve uri klical na pomoč. Franc Vrant, 60 letni posestnik z Igra pri Ljubljani, se podiral drevo v gozdu. Izpodsekano drevo je padlo nanj tako, da ga je pridrlo na tla. Zlomilo mu je roko v rami ter rogo pod kolenom in povrh je še bil ujet, da ni mogel nikamor. Dve uri je klical na pomoč, predno je nekdo slučajno prišel v gozd in so ga prepeljali v bolnico v Ljubljano.

Dve žrtvi božičnega streljanja. Iz Zgor. Stranj pri Kamniku so pripeljali na Štefanovo v ljubljansko bolnico kmečka fant: 27 letnega Janeza Arneža in 26 letnega Franca Spruka. Na svelo noč sta streljala iz močnarja, ki se je razletel. Eksplozija je odtrgala Arnežu desnico v zapestju, Spruk je ob levo oko.

Požarne nesreče. V St. Ilju pri Turjak je zgorela posestniku Jožefu Jeromelju 30.000 Din vredna domačija. — V Sp. Gorici pri Račah je komaj triletni sinček posestnika Ivana Lenerta zažgal na domačem dvorišču velik kup lepo zložene slame z vžigalicami, katere je v hiši izmaknil. — V noči na Štefanovo je v Mestnem logu pri Ljubljani nastal požar v hiši Marije Lindič, ki ima 30.000 Din škode, zavarovalnina znaša 20.000 Din. — V Račah se je iz neznanega vzroka pojavil rdeči petelin na podstrešju hiše posestnice Marije Bauman. Požarna škoda znaša 15.000 Din. — Pri Sv. Martinu na Pohorju je zgorelo 10.000 Din vredno gospodarsko poslopje Juriju Motehu. — Dne 27. decembra zjutraj je začelo v Celju na Kralja Petra cesti 31 goret ročno skladišče Alojzija Božiča, ki je za prodajalno in je bilo v njem shranjeno razno blago. Vnele so se škatle z nekim sredstvom za krpanje in razni drugi predmeti. Gasilci so preprečili razmah ognja, ki bi bil lahko postal usoden za vso okolico. Božič ima za več tisoč škodo.

Brat ustrelil po nesreči brata. V vas Jordankal na Dolenjskem sta se podala kakonce Springer zjutraj v cerkev. Doma sta ostala 14 letni sin Ludvik in triletni Adolf. Po odhodu očeta je snel Ludvik lovsko puško in jo začel ogledovati. Ko se mu je približal triletni bratec, je iz neopredvidnosti nanj pomeril, orožje se je sprožilo in Dolfek je obležal na mestu mrtve s prestreljeno glavo.

Ugasli ognjenik začel bljuvati med potresom. V srednjeameriški republiki San Salvador je uničil potres mesto San Vincente, ki šteje 27.000 prebivalcev. Potresni sunki so sledili tako naglo drug za drugim, da ljudje ob pol desetih zvečer niso mogli iz hiš, ki so se podirale. Med

Nesreče.

Dve nesreči v Mariboru. V Studencih pri Mariboru je povozil avto pomožnega delavca Ignaca Gomola, katerega so spravili v mariborsko bolnišnico z notranjimi poškodbami in s pretresom možganov. — S kolesa je padel v Mariboru na Glavnem trgu krojaški pomočnik Florjan Završnik in se je pri padcu hudo poškodoval na glavi. Do nesreče je prišlo, ker so se zlomile vilice na kolesu.

Trgovska vajejnka smrtno ponesrečila. Na kolodvoru v Šoštanju je smrtno ponesrečila 18 letna trgovska vajejnka Milena Lichtenegger, hčerka železniškega uslužbenca v Pesjem. Milena je bila v uku v trgovini Natek v Šoštanju, odkoder se je vozila domov v Pesje. Najbrž je skočila prehitro s stopnišča. Spodrsnilo ji je na spolskih tleh, prišla je pod kolesa vlaka, ki so jo razmesarila.

Smrtna nesreča medžimurskega voznika. Na kvaterni sejm je pripeljal kmet J. Novak iz Brezovčaka pri Sv. Martinu v Medžimurju v Ljutomer voz premoga iz premogovnika v Vučkoveh. Ko je izložil premog, se je pomudil v krčmi in pil s sejmarji. Krog poldne se je odpravil proti domu, kamor pa ni prispel. Njegov voz in konje so našli drugi dan v močvirju med Dokležovjem in Bakovci v Prekmurju. Konja bi bila utonila, če bi se eden ne bil zataknil na nekem štoru. Čudno je bilo to, da je bila na vozu pet cevnih tabel z drogi, katere so zginile pri lj. merskem pokopališču, na železniškem prelazu v

Noršincih in pri Veržeju. Obstoja sum, da so odpeljali Novakov voz sejmarji brez gospodarja in ti so potem izdrli omenjene table, jih naložili na voz in konje obrnili tako, da so se odpeljali v Prekmurje. Novaka je našel neki kmet iz Cezanjevcev, ki je trosil gnoj na travniku v Šarju ob Ščavnici, mrtvega na sveti večer. Novak je iskal vinjen konje ter voz v napačni smeri, dokler se ni toliko utrudil, da je legel na travnik, kjer je zmrznil, ali pa je podlegel kavi. Smrtno ponesrečenega so v Cezanjevcih sodno raztelesili in tamkaj pokopali. Zapušča ženo in sedem otrok.

Delavec ob roko. Anton Krivec, 21 letni delavec v steklarni pri Sv. Križu v Rog. Slatini, je hitel proti železniškemu prelazu na cesti v Slatini. Ravno je peljal preko nevarnega mesta vlak, katerega je hotel Krivec prehiteti. Na tračnicah se je spodtaknil, padel in vlak mu je odrezal levo roko. Revež, ki je tudi sicer razpraskan po telesu, je pustil od koles odrezano roko na tiru in se je zatekel v celjsko bolnišnico.

Padel iz drvečega vlaka in se hudo poškodoval. V Tremerju pri Celju je padel iz drvečega vlaka 23 letni brezposelni delavec Alojzij Zakrajšek, čoma iz Ravnika v okraju Logatec. V Celje se je pripeljal, da bi dobil zaposlitev. Ker ni dobil dela, se je hotel odpeljati v Zidani most in med potjo ga je doletela radi nezaprtilih vrat na vagonu nesreča, pri ka-

Lepe rozine, orehe, fino banaško moko, praženo in surovo kavo, zdravo koruzo itd. itd. po prav ugodnih cenah v trgovini

ANTON FAZARINC, CELJE

Možje,

fantje,

žene,

dekleta,

mladina,

vsakdo hoče prvi čitati Slov. gospodarja, ko pride v hišo. Kdo se sedaj briga za to, da bo tudi pravočasno plačan za vse leto 1937? Vsi!

potresom je pričel bljuvati bližnji ognjenik, o katerem so menili, da je ugasnil, in je visok 2600 m. Lava se je razlila iz žrela v dolino in pepelni dež je pokril kraje daleč na okrog. Nad 3000 je mrtvih in 25.000 ljudi brez strehe. Nesreča je hudo prizadela tudi šest vasi po okoli San Vincente.

Huda nesreča pri izkrcavanju delavcev. Italijani prevažajo v zasedeno abesinsko ozemlje predvsem delavstvo. V pristanišču Masava v vzhodno-afriški italijanski koloniji Eritreja ob Rdečem morju se je zgodila 23. decembra huda nesreča. Ko so iz domovine pripeljane delavce izkrcavali, se je naenkrat razletel parni ladijski kotel. Ubitih je bilo 26, ranjenih pa 100 delavcev. Ranjence so takoj prepeljali v Asmaro in so jih razmestili po bolnicah. Kdo je bil pri nesreči ob življenje, je nemogoče ugotoviti, ker so bili radi eksplozije uničeni osebni dokumenti ponesrečenec v uradu poveljstva.

razne novice.

ve poštno-avtomobilske zveze. Poštuprava bo uvedla s 1. aprilom 1937 poštno-potniški avtomobilski promet na progi Ptuj—Sv. Marko—Borl—Sv. Barbara v Halozah—Okič—Sv. Andraž—Sv. Vid pri Ptuj—Ptuj.

André Gide, francoski komunistični pisatelj, je šel v Rusijo opazovat »komunistični raj«. Pet mesecev je bival v Moskvi in v provinci. Vrnil se je razočaran. Izdal je knjigo »Vrnitev iz SSSR«. V tej knjigi piše tudi to-le: »Če sem se prej motil, je treba predvsem priznati zmotu, ker sem odgovoren za te, kateri so se po moji zmoti ravnali. Dvomim, da bi v kaki drugi deželi, ne izključujem niti ne Hitlerjeve Nemčije, misel bila manj svobodna, bolj tlačena, bolj strahovana in bolj

Ruski maršal Blücher, poveljnik sovjetskih čet na Daljnem vzhodu, kjer grozi spopad med Rusi in Japonci.

podjarmljena.« — To naj vzamejo na znanje naši komunisti.

Velikost Rusije. Rusija obsega 21 milijonov 353.000 kvadratnih kilometrov, t. j. eno šestino suhe zemeljske površine. Dolžina meja znaša 65.000 km, dolžina štiridesetih glavnih rek 76.706 km. Zemlje za obdelovati je 223.900.000 ha, obdelane pa je le 133.700.000 ha. Ljudi ima 168 milijonov in 102 narodnosti.

Obžalovanja vredni slučaji.

Obmejni posestnik okraden. Posestnik Alojzij Dopler ima svojo posest na Špičniku, kakih 200 korakov od severne državne meje. Iz zaklenjenega hleva so mu uzmoviči odpeljali v Avstrijo 7000 Din vredne vole.

Hitro prijet pobegli kaznjeneec. V mariborski kaznilnici prestaja desetletno kazen Ivan Godec, katerega so oddali na zdravljenje v splošno bolnišnico. Godec je pobegnil iz bolniške sobe, a so ga hitro

imeli v Spesovem selu in so ga pripeljali nazaj v bolnišnico.

Brezplodne denarne žrtve. O izpraznjenju ponarejevalnice za jurje in stotake v Radvanju pri Mariboru smo že obširno poročali. Med zaprtimi je Franc Greif, posestnik iz Spodnjih Hoč. Omenjeni je izpovedal preiskovalnemu sodniku, da je žrtvoval za prazen nič za ponarejevalce 70.000 Din. Leta 1935. se je natepel k njemu brat že rajnega mojstra vseh ponarejevalcev Jurija Potočnika Gašper Potočnik. Pripovedoval mu je, da se je naučil od brata izdelovanja denarja s pomočjo fotografičnega aparata. Greif mu je dal denar, da je kupil aparat in vse razne druge ponarejevalne potrebščine. Gašper je nekaj mesecev fotografiral pri Greifu tisočake in stotake, vendar mu ni uspel prenos slik s plošče na papir. Greif je izmetal za Gašperja in njegove brezplodne poskuse 40.000 Din. Letos sta ga pa pretentala z njim vred zaprti mesar Medved iz Cirkovc in pobegli stari fotograf in ponarejevalec Franc Rupnik, da je iz-

Na Kitajskem bi skoro prišlo do državljanske vojne. Na sliki vidimo kitajsko vojaštvo v zimski uniformi.

Civilno prebivalstvo beži iz bombardiranega Madrida.

Pravilo: Vsako leto novo leto, vsako leto nov Slov. gospodar, vsako leto enkrat vso naročnino!

dal za opremo ponarejevalnice v Radvanju 30 jurjev. Za to, da bo pomilovanja vredni Greif sedaj obsojen in bogznaj kako dolgo zaprt, je potrošil brez vsake koristi 70.000 Din.

Najdena morilčeva sekira. Čitateljem je v živem spominu roparski umor poštnega sla Ludvika Žunka v št. Ilju v Slov. goricah. Zločin je zagrešil mladi Adler s sekiro, katero je pozneje po lastni izpovedi odvrigel. Sekiro je našel zadnje dni posestnik R. Thaler ob poti od svojega doma proti kolodvoru. Domnevajo, da je nekdo sekiro kmalu po umoru našel in jo je sedaj odložil.

Vlom v mesnico. Na Spodnji Radvanjski cesti 6 pri Mariboru je bilo vlomljeno v mesnico Regine Klarič. Tatovi so odnesli za 900 Din prekajenega mesa ter klobas.

Pobegli kaznjeneec kradel v kompaniji kure. Po okolici Poljčan je bilo pri šestih posestnikih vlomljeno v kurnike in tatovi so odnesli perutnino. Orožniki so ugotovili, da je kurji tat pobegli kaznjeneec Franc Klevže, kateremu pomaga delavec Ivan Verglez. Izsledili so oba v Verglezo-vi hiši, ko sta imela dve kuri v loncu, osem pa zaklanih v vreči. Prijeli so Vergleza, medtem ko je Klevže pobegnil.

Dolgoprstnež na delu. Na Bučki je nočni vlomilec ukradel iz župnijskega kurnika 12 kokoši. Najbrž isti dolgoprstnež je hotel suniti iz kleti posestnika Bukovca na Slemenu žganje. Bukovec sin je šel zgodaj v klet po žganje in je pozabil klet za seboj zapreti. Ko je gospodar Bukovec vstal, je čul, da se nekdo kreta po njegovi kleti. Začel je klicati sosede na pomoč. Klici so preplašili tatu, ki je pobegnil iz kleti. Uzmovič je že bil natočil 20litersko steklenico do polovice, a jo je v strahu, da bi ga ne zagrabil, odvrigel in se je rešil praznih rok.

Izjalovljen roparski napad. Franč Povšič je trgovec in gostilničar na Bučki. Ko je zaprl krčmo v noči, se je vrnil k počitku na svoj stari dom. Kmalu za njim je prišel nekdo drugi in Povšič je bil preplačan, da se je vrnil njegov sin, ki je bil z njima. Neznanec je koj po vstopu v spalnico ugasnil na pol privito luč in je zahteval od dremajočega gostilničarja denar. Ker se na predajo denarja pozvani ni pokoril, je sunil tolovaj proti Povšičevi postelji z nožem. Zadel in presekal je pa odejo in krčmarju je razrezal uho. Šele zabodljaj je napadenega vzdramil, da je skočil iz postelje in vrgel po tleh roparja, ki se je pa z vso naglico pobral ter zginil v noč. Lopovu so morale biti pri Povšiču znane hišne razmere in tudi to, da je prejel pred dobrim mesecem od svojega sina Franca iz Amerike večjo vsoto denarja.

Izpred sodišča.

Na smrt obsojeni roparski morilec. Smo že poročali, da je vladalo največje zanimanje za obravnavo proti roparskemu morilcu Br. Govediču iz Maribora. Govedič, ki je star komaj 24 let, je po poklicu brezposelni trgovski pomočnik, ki ni storil nikjer dobro. Letos 8. novembra je zvalil proti Kamnici 13 letnega trgovskega vajenca Branka Puschauer.

Omenjeni je imel pri sebi 5420 Din, katere mu je izročil njegov šef trgovec Kotnik na Grajskem trgu, naj jih nese trgovcu Preacu na Glavnem trg. Pred oddajo denarja na pravi naslov je zvalil Govedič žrtev na samotni kraj. Ko sta bila čisto sama, je Govedič najprej pobil fanta s kamnom, nakar ga je že zadržnil z motvozom in mu odvzel denar. Na razpravi ni kazal zloba nobenega kesanja in so ga obsodili na vešala.

Slovenska Krajina.

Naš dopisnik iz Slovenske krajine smrtno ponesrečil. Hudo nas je dirnila vest, da je zadel smrtna nesreča g. Franja Horvat, ki je bil naš pridni ter vestni dopisnik iz Slovenske krajine. Rajni je bil rodom Prekmurec in je študiral tehniko na vseučilišču v Ljubljani. Nekaj časa je bil nastavljen pri cestnem odboru v Ptuj in v Novem mestu. Zadnja njegova služba je bila pri cestnem odboru v Lendavi, kamor je prišel na svojo lastno prošnjo iz Novega mesta. Na stopnišču stanovanja v Lendavi je padel tako nesrečno, da je podlegel poškodbi v najlepši dobi. Zapušča ženo in enega otroka. Blagopokojni je veliko dopisoval v naš list in za naše časopise v Ljubljani. Bil je mirne ter resne narave in ga je nemila smrt mnogo — mnogo prezgodaj iztrgala iz naše sredine. Dobremu rajnemu ohranimo hvaležen spomin, žalujoči rodbini naše sožalje!

Loče pri Poljčanah. Naš katoliški prosvetni parlament je zboroval nekoliko pred božičem in nam dal prosv. društvo, ki smo ga Ločani pač bili že krvavo potrebni. Kde nas bo vzgajal, če ne naša katoliška prosvetna društva! Kolikor znaš, toliko veljaš! Toda kako, če nič ne slišiš drugega kot kvanto, kletev in aifbiks? In če dobiš in imaš v rokah le kol in nož. Ne. Temu se hočemo odpovedati in prijeti za uma svetli meč. To bo naše orožje v boju s kvanto, klet-

vijo in ponočevanjem. Na korajžo kličemo vse dobre farane: može, žene, predvsem fante in dekleta. Na korajžo jih kličemo in vabimo, da vstopijo v naše prosvetno društvo. Toda cele može, žene, fante in dekleta hočemo! Polovičarjev, ki bi bili z eno nogo še v nasprotnem taboru, pa v kateremkoli, ne maramo! Dvigni svoje glave, kajti naše rešenje iz mrtvila in zaspčnosti se približuje. Vsi na delo za katoliško prosveto v Ločah in pa za prosvetni dom. Odbor z Alojzom Svetéjem na čelu je že zastavil plug v ledino. Prva bo društvena knjižnica. Kdor kaže, jo bomo že januarja, vsaj koncem, otvorili. Iz malega raste veliko! Naši fantje pa se bodo gibali v fantovskem odseku,

Vrnitev zgubljenega sina

Znani voditelj Indijcev Mahatma Gandhi, ki je povzročal pred leti Angležem velike neprilike, ima sina Hiralala, ki je odpadel od indijske vere in prestopil v muslimansko. Oče ga je radi odpača zapodil od hiše. Sedaj je zgubljeni sin izjavil, da se vrača nazaj v vero Indijcev, ki je izhodišče vseh drugih veroizpovedi. Vrnitev mladega Gandhija v naročje vere očetov so slavili s posebnimi obredi. Skesanega grešnika so oblekli v z roko tako belo oblačilo, indijski duhovniki so ga poskropili s sveto vodo iz reke Ganges, mazili ga z rdečim mazilom in spokornik sam je metal darove na ogenj. Nazadnje je moral izpiti pija-

Petančič Davorin:

Svete gore.

Povest.

»Spoved ali smrt?« je vprašal duhovnik po navadi. Janez se je ozrl in si popravil klobuk:

»Nobeno! Samo odprite!«

»Tako znan glas, pa le ne vem, kdo bi bil.«

Odklenil je in poiskal došleca z očmi.

»Janez?« Ni mogel odmah do sape.

»No, to je dobro, da si prišel! Čakal sem.«

Peljal ga je v sobo in ves čas zadovoljno vzklikal:

»Pot te je ulaknila. Boš jedel in pil.« Šel je sam, prinesel in mu postregel.

Ko se je okrepčal, je sezul škornjce.

»Kaj te zebe?« se je brigal gospod.

»Ne, ne! Nekaj drugega.« Segel je z roko v škorenj do konca, kjer počivajo prsti noge in privlekel iz škornjevega gobca, ki je bil neprimerno velik, vrečico in jo vrgel na mizo. Ravno tako je poiskal po drugi škornjici.

»Tu je pa pisanje. Vsakega, kateri je kaj dal sem zapisal.«

Duhovnik je sklenil roke in se čudil:

»Moj Bog, kdaj si nabral ves ta denar?«

Janez se je popravil in povedal:

»Ko so me pregnali iz volčje jame, sem našel

43

na Hrvaško na Klanjec in sem se ob Sotli na hrvaški strani vrnil na Slovensko zgoraj pri Podčetrtku. Od tod sem pa obhodil v teh dveh mesecih vse fare, odkoder romajo k naši Mariji na Gore.«

Preštela sta denar in izračunala, da ne bo več manjkalo.

»Kaj pa zdaj?«

Janez se vjezil pri misli, da bo moral zopet bežati.

»Trenutno si brez skrbi. Samo glej, da te nihče ne vidi. Boš že videl, kako dolgo bo šlo s skrivanjem tu v bližini!«

Janez je bil vesel tega nasveta, da je mogel vsaj nekaj dni preživeti blizu svetih Gor. Bil je truden in zmučen in ura je bila že pozna, a vendar se je odpravil takoj proti vrhu. Drevje na Rožci se je majalo v vetru. Zemlja in vse je bilo kakor pobeljeno od mesečine.

Bršlinje okoli Lenčkinega okna je šelestelo v vetru in polkne so popevale škripavo pesem. V Dramlji so kvakale žabe, v gori je zalajal lisjak...

»Lenčka!«

Prebudila se je iz sanj in zazdelo se ji je, da nekdo poje pod oknom. Legla je na stran in prisluhnila...

»Lenčka!« je skitcalo in potkalo na okno.

»Janez!« V hišo je zrasla pred njo njegova podoba. Oblekla se je in se zavila, pa planila k vratom in jih odprla.